

Les dones sàvies de la muntanya

Camí de Berga

David Martí

(Edicions 62, 2014)

Quan les dones van arribar al poble de Gósol, no van voler perdre temps, i mentre passejaven pels carrers empedrats, van començar a oferir els seus remeis, convidant tothom a aplegar-se a la plaça. La Sofia va mirar-se la seva àvia amb cara de sorpresa, però un cop va espolsar-se la timidesa del damunt, la va imitar. Es va acostar a les més menudes del grup i totes, com si fossin una sola veu, van començar a cridar tan fort com van poder:

—Les trementinaires ja han arribat! Trementina, oli d'avet, oli de ginebre, tabaco negre! Veniu, veniu! Les trementinaires ja són aquí!

Aquell anunci va provocar que molts veïns s'apleguessin al voltant dels farcells, les coixineres d'herbes i les llaunes d'olis que anaven exposant a terra. Molts s'hi van acostar només per curiositat. D'altres eren coneguts que volien saludar les seves velles amigues. I els que menys, sabedors dels coneixements ancestrals d'aquelles dones, van emportar-se a casa algun potet de pomada, un grapat de bolets secs o alguna barreja d'herbes per curar els seus mals.

Les trementinaires van pensar que començar el viatge amb aquelles vendes era un bon senyal. Una mica més tard, després de desar els farcells i compartir una mica de pa amb formatge a la vora de la font, atretes per una força invisible, van apropar-se al castell, que semblava reclamar la seva presència des del coll on s'alçava majestuós. La més vella del grup havia tingut una pensada.

—Pujarem a la torre i així podrem veure una part del camí que seguirem durant el nostre viatge —va explicar a les més menudes.

Malmesa pel pas inexorable dels segles, la construcció encara conservava alguna cosa de l'esplendor que havia viscut en temps passats. Considerat durant més de cinc segles el castell més gran i poderós d'aquella rodalia del Pirineu, la seva torre era tan alta que, segons explicava la llegenda, des del seu cim es podia veure el mar. Les dones hi van pujar, d'una en una, per l'escala de cargol, i en arribar a dalt de tot van contemplar una vista que les va deixar sense paraules. La Carolina, després d'assenyalar amb el dit un camí que serpentejava entre praderies i boscos i es perdia a la línia mateixa de l'horitzó, els va voler explicar una història relacionada amb aquell indret tan màgic.

—El senyor de Gósol tenia una sola filla que s'estimava especialment. Un dels seus servents, quan acabava la feina, solia pujar aquí on som ara, al cim de la torre, per tal de gaudir de les vistes, costum que també tenia la filla del senyor. A força de passar moltes estones conversant es van enamorar, i quan el senyor de Gósol va saber que la filla festejava d'amagat amb el seu servent es va disgustar molt perquè, segons ell, s'havia de casar amb algú de la seva categoria. Per estalviar-se problemes, va decidir casar-la ràpidament amb el senyor de Lladurs, i va fer enganxolar el servent a la presó més fosca del castell.

»Va celebrar-se una gran boda, i perquè amb motiu d'una celebració com aquella no hi hagués ningú al castell que hagués de plorar, la núvia va demanar al seu pare que tragués de la presó el servent. Molt temps després, el senyor de Gósol va

saber que el seu súbdit continuava estimant la seva filla, i un capvespre el va trobar mirant la torre amb ulls d'enamorat. El senyor, enfadat, s'hi va acostar i li va donar una forta bufetada. Quan el servent va reaccionar es va treure l'espasa, però sobtadament es va aturar, pensant que era el pare de la seva estimada. Se'n va anar i no va tornar mai més al castell.

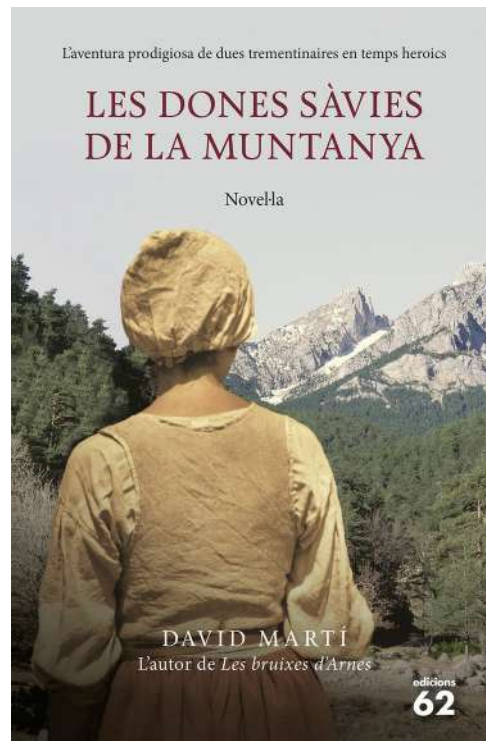
»Feia molt de temps que els senglars devastaven aquelles terres i es va organitzar una cacera que capitanejava el senyor de Lladurs. El seu sogre li va fer veure que era massa eixut amb la seva esposa, i que era convenient que la convidés a anar amb ell. Pare i marit van creure que el millor punt per poder veure la fera que perseguien, el senglar més vell i savi de tots, era un petit pont que s'estenia damunt del Llobregat, entre Guardiola i Fígols. Entre tots els caçadors van acorralar la fera, i quan el senyor de Lladurs va veure que el senglar enfilava el pont grunyint com un dimoni, es va espantar i es va tirar al riu. El senglar va esquarterar la pobra dama de Gósol i va fugir per l'altra banda del riu sense que ningú fes res per aturar-lo.

»Al cap d'un mes va córrer la veu que s'havia trobat el senglar mort d'una ganivetada al mateix pont. Ben aviat va arribar la notícia al senyor de Gósol, que va manar que ningú toqués la bèstia. Tot seguit ell hi va anar i va reconèixer el ganivet amb què havien matat l'animal. Era el del seu servent, l'enamorat de la seva filla. Va tornar-se boig, i a tothom no parava de murmurar: «Ai, pares que teniu filles!, no les caseu a disgust, no els doneu un marit com el senyor de Lladurs».

Aquella història d'amor tan tràgica va remoure l'interior de la Sofia, i amb el record d'en Pau més present que mai a la seva memòria, van reprendre el camí i van arribar al bosc de Gresolet. La idea era fer nit al santuari que donava nom a la vall, però abans, i seguint el rierol que a estones era ben glaçat, van arribar, entre pins, roures i fagedes, a la vora del faig Gros de les molles de Gresolet. En veure'l, les dones van tenir clar que es trobaven davant d'un ésser molt màgic i especial. Van descarregar les motxilles i les llaunes a la vora del tronc, i després la Dolors va encendre unes espelmes fetes amb cera verge d'abella al voltant de l'arbre.

Mentre l'aire s'impregnava d'una olor de mel que enamorava els sentits, de seguida va prendre la paraula per convidar les seves amigues a fer una rotllana al voltant de l'arbre i a agafar-se les mans. Les sis integrants del grup, visiblement impressionades per les dimensions de l'arbre, van passar per damunt de les arrels, gruixudes i entapissades de molsa, sense deixar d'observar els detalls d'aquell exemplar d'aspecte fantàstic.

—Aquests boscos són el nostre temple, i els arbres que hi viuen, així com els animals, el vent i el sol, són els nostres amics més preuats. Els pins, els avets, els roures i els faigs que ens envolten, any rere any, ens regalen els seus fruits amb una generositat despresada que impressiona. Fa molt de temps que les dones de les nostres famílies van aprendre a relacionar-se amb la natura d'una manera molt especial, i avui, nosaltres, les seves hereves, tot just comencem el nostre viatge pel món per portar aquests coneixements que hem après d'elles més lluny del que moltes de nosaltres mai no hauríem somiat. És cert que marxem per necessitat. Però encara és més cert que si ens allunyem de les nostres llars és, senzillament, perquè és la nostra responsabilitat. Hi ha molta gent que ens espera. I no els podem fallar.

»Aquest matí érem a l'església demanant a Déu que ens protegís dels possibles mals que ens podem trobar durant el nostre viatge. Ara tornem a demanar protecció. Però ho farem a la nostra manera, i l'hi demanarem a aquest gran faig que ens ha vist néixer a nosaltres, les nostres mares, i també les nostres àvies...

El ritual, carregat de simbolismes d'altres temps, es va allargar fins ben entrada la nit, i en acabar, totes les dones tenien una estranya lluentor als ulls que reflectia la força imparable que s'havia despertat al seu interior. Amb els ànims renovats van continuar el camí fins al santuari del Gresolet, al terme de Saldes. I allà, després de menjar, a la vora del foc, una sopa de farigola ben calenta en companyia dels masovers que hi vivien, se'n van anar a descansar.

L'endemà al matí, en sortir el sol, van carregar les coixineres i les llaures, i amb els rostres adormits i enrogits pel vent gelat van començar a caminar entre les queixes de les més petites, que només repetien que volien tornar a casa.

—Fa massa fred per caminar, mare —deia una de les nenes, sense deixar anar la màniga de la progenitora. I la mare, que era plenament conscient que el viatge tot just acabava de començar i que aquella escena es repetiria infinitat de vegades, feia veure que no sentia la filla mentre s'eixugava, dissimuladament, les llàgrimes que li vessaven dels ulls.

La neu només dificultava la marxa, i massa sovint amagava el camí sota una capa cruixent que cedia al seu pas. Van haver de recular un parell de vegades ja que el pas era del tot impracticable. En un moment de descuit, una de les nenes va caure al riu i totes van haver de córrer per salvar-la d'una mort segura. I mentre començaven a patir les primeres penúries del viatge, serioses advertències del que molt probablement havia de venir, la Sofia no es podia treure del cap la història de la talla de la Mare de Déu de Gresolet. Segons la tradició, la imatge va ser trobada per un jove pastor que guardava unes vaques. Un dels bous es va perdre, i el pastoret el va trobar adorant la imatge. Admirat, va ficar la imatge al seu sarró per portar-la a l'església del castell de Saldes, però en arribar, la imatge no hi era. Tornant a Gresolet, va trobar la imatge al seu lloc d'origen, on, davant del miracle, hi van construir la primera capella.

Si hagués pogut, la noia ho hauria donat tot per poder ser la protagonista d'un fet miraculós com aquell, que la fes viatjar molts anys enrere, quan només era una nena i jugava, aliena a qualsevol maldecap, entre les branques del vell roure.